

NÉMETH Balázs**Recenzió****Összehasonlító felnőttoktatás és –tanulás. Ismertető Maria Slowey (szerk.) *Comparative Adult Education and Learning* c. kötetéről****Németh Balázs**

2016 év végén jelent meg Prof. Maria Slowey szerkesztésében az *Összehasonlító felnőttoktatás és –tanulás (Comparative Adult Education and Learning)* c. kötet a Firenze University Press kidásában, mely az Európai Unió által támogatott ESRALE projekt egyik tudományos kézikönyve. A kötet megjelenetése azért került az ESRALE projekt fókuszába, mert a nagyjából négy évtizedes múltra visszatekintő

A kötetben összesen négy tanulmány foglalkozik az összehasonlító felnőttoktatási kutatások és elemzések aktuális kérdéseivel, a nemzetközleg több szempontból mértékadó felnőttoktatási és felnőtt-tanulási trendekkel, valamint az ezeket befolyásoló, olykor formáló nemzetközi szervezetek tevékenységével, orientációival. A kötet erénye, hogy mind a négy elemzés olyan meghatározó forrásmunkákból idéz bővebb részleteket, melyek segítségével a felvonultatott témák mindegyike, ezek evolúciója könnyebben válik érthetővé, értelmezhetővé az olvasó számára.

Prof. Maria Slowey részletes előszava határozottan mutatja be a kötet megjelenetésének célját rámutatva, hogy az összehasonlító felnőttoktatási kutatások napjainkra elsősorban a tanulási részvételt és teljesítményt meghatározó, illetve az azokat befolyásoló azonos nemzeti, helyi és regionális, tehát térségi szintű speciális tényezők alapos elemzését jelenti, különös tekintettel az elméleti a módszertani és történeti-filozófiai kontextusokra. Ezen utóbbiak tekintetében a személyiség, az intézmény/szervezet missziója és célkitűzései, továbbá meghatározó társadalmi mozgalmak és törekvések hatása került hagyományosan legalább két azonos szintű térség/ország/hely kapcsán az összehasonlítás fókuszába.

A kurrens komparatiztikai felfogások tovább léptek a hagyományos megközelítésen és annak szempontjain, illetve finomították azt, mivel már nem önmagában az összehasonlított tényezők megjelenítése, hanem az azonos tényezők közötti különbségek okai, tényezői közötti komparatív elemzés és az abból levonható következtetések játszanak fontos szerepet, adnak értékelhető eredményeket.

Az egyes elemzésekhez tartozó szövegrészek a témákhoz kapcsolódó, de a felnőttoktatás és –tanulás témakörét vizsgáló tiszteletreméltó szerzőknek a közelmúltban publikált tanulmányaiból átemelt írások tematikus gyűjtése, tanulmányonként öt-hat rövid szöveges részlettel. Ugyanakkor érdemes arra is rámutatni, hogy a felnőttoktatási kutatások témakörében az ESRALE projekt egy másik kiadványt is megjelentet idén Federighi és Nuissl szerkesztésében *Empirical Research Methodology in Adult Learning and Education* címmel.

Az első fejezetben Slowey részletesen bemutatja az összehasonlító felnőttoktatási kutatások tudományterületi sajátosságait, ismerteti az összehasonlító társadalomtudomány koncepcionális alapjait, majd rátér az összehasonlító, a nemzetközi és fejlesztő neveléstudományi irányok jellemzőinek és összefüggéseinek felvázolására.

Mindezekre építve feltárja, hogy mindezen értelmezésekkel a felnőttek oktatásának és tanulásának területén milyen módon lehet és érdemes megnyilvánulni. Az ismeretek kumulatív bővülésének relatív érvényesülésében bízva aláhúzható, hogy e folyamat többnyire hullámzó, és hogy az elméleti és empirikus „szokások” átívelnek, sajátosan érvényesülnek a tudományok mindegyikében. Slowey

rámutat elemzésében, hogy szükség van egy meglévő társadalmi és történeti ismeretre és jártasságra, hogy megértsük a kortárs összehasonlító vizsgálatok lényegét, irányait és céljait.

Ennek alapján a kötet második fejezete bemutatja azokat a főbb lépéseket, melyeken keresztül a közelmúltban a fejlődés keresztül ment. A felnőttoktatás és az abban megjelenő felnőttkori tanulás számos vonatkozásban mutat diverzifikációt annak helye (közösség, munkahely, egyetem/főiskola, felnőttoktatási központ, nyitott e-learning kapcsolat, könyvtár, stb.), szintje (felnőttek alfabetizációjától egészen a felsőoktatási szakirányú továbbképzésekig), célja (társadalmi/politikai, személyes, ismeretszerzés, képességfejlesztés és/vagy munkaerőpiaci relációjú), valamint szakpolitikai érdek (oktatás, társadalmi befogadás, egészség, gazdaság, regionális fejlesztés, agrárium, stb.) tekintetében.

A harmadik fejezetben Egetenmeyer e diverzifikált környezet és annak az összehasonlító elemzések mély, részletező és az okok és okozatok bonyolult egymásra hatását is befolyásoló mivoltát tárja fel, reflektál a fent sorol tényezőknek a formális oktatásban való hatását vizsgáló komparatív megközelítésekre. Ezek alapján leszögezi, hogy az összehasonlító felnőttoktatást valójában a felnőttoktatási kutatások egyik területeként érdemes felfogni, semmint önálló módszerként, vagy kutatási területként értelmezni.

Jómagam a kötet negyedik fejezetében a nemzetközi kormányközi szervezetek (IGO-k) és a nemzetközi nem kormányzati szervezetek (INGO-k) tevékenységét elemeztem tanulmányomban különös tekintettel a felnőttoktatási szakpolitika és a felnőttoktatási praxis fejlesztésében játszott szerepeikre, nem különben az empirikus adatgyűjtés és terjesztéssel összefüggő komparatív felfogások, diskurzusok hatásainak érvényesülésére. Igyekeztem egyúttal definiálni néhány szignifikáns tényezőt, melyek egyrészt hozzájárulnak a felnőttkori és életen át tartó tanúlással kapcsolatos nemzetközi partnerségek ösztönzéséhez, másrészt akaratlanul is korlátokat, olykor bizalmatlanságot generálhatnak a nemzetközi fejlesztési együttműködések és nyitott struktúrákban potenciálisan résztvevő felnőttoktatási és képzési szereplők között.

Az összehasonlító felnőttoktatási kutatások szempontjából lényeges írásokból való szövegközlést három témacsoportba gyűjtötte a három szerző (Egetenmeyer, Németh és Slowey), tehát a *konceptcionális kérdések, felnőttoktatással és tanúlással foglalkozó összehasonlító elemzések, valamint a kritikai szakpolitikai elemzések*. A gyűjtés alapelve az volt, hogy a téma iránt érdeklődő olvasó a komparatív elemzések terén jeleskedő szerzőktől vonuljon fel részleteket tanulmányaikból, ezzel is hozzájárulva a felnőttoktatási kutatások tudományos kontextusainak jobb megértéséhez, a kritikai reflexiókhoz.

Ami pedig a terminológiát, a szakkifejezések és fogalmak témakörét illeti, érdemes leszögezni – és ezt a kötet szerkesztője is hangsúlyozza -, hogy a modern felnőttoktatás az országok zömében az iskolai környezettől eltérően többnyire társadalmi mozgalmak és mélyreható változások következtében lépett az intézményesülés és a rendszerbe szerveződés útjára, elsősorban az egyén tanulásának támogatása, továbbá az ő társadalmi és munkahelyi érvényesülésének támogatása céljából.

A felnőttoktatás és tanulás (*adult education and learning*), valamint a felnőttek tanulása és oktatása (*adult learning and education*) szakpolitikai vonatkozásban éppen azt fejezi ki, hogy a felnőttekkel kapcsolatos nevelő, oktató és képző megközelítés, vagy inkább a felnőttek tanulásának a támogatása kap-e nagyobb hangsúlyt adott helyi, nemzeti, akár nemzetközi kontextusban. Amíg az előbbi fogalom inkább a rendszer működését, a fenntartók és szolgáltatók szerepét helyezi előtérbe, addig az utóbbi inkább a felnőttek tanulásának jellemzőit és eredményeit, eredményességét tekinti lényegesnek.

Tehát a fogalmak nem szinonimák, hanem a szerzők által is érzékeltetni kívánt jelenségeket tükröző szakkifejezések.

Forrásjegyzék: Slowey, Maria (ed.) *Comparative Adult Education and Learning* Firenze: Firenze University Press, 2016. (Studies on Adult Learning and Education; 7.) ISBN 978-88-6453-421-3 (print)

A felnőttek tanulásának és oktatásának kutatása: az Európai dimenzió. Ismertető Sava – Novotny (szerk.) *Researches in Adult Learning and Education: the European Dimension c. kötetéről*

Szintén 2016 év végén jelent meg az ESRALE projekt második kötete, mely a felnőttek tanulásának és tanításának kutatási kérdéseit vizsgálja a meghatározó európai kutatási és fejlesztési trendek figyelembe vételével. Sava és Novotny kollégák tehát arra vállalkoztak, hogy egy olyan gyűjteményes kötetet hozzanak létre, mely a téma kutatásával foglalkozó szakemberek és fiatal kutatók számára egyaránt iránymutatásul szolgálhat, egyúttal olyan szövegrészeket felvonultatását is megvalósítja, melyeket az egyes szerzők és szerzői közösségek saját elemzéseikhez csatoltan korábbi mértékadó publikációk részleteiből válogattak, hogy saját megközelítéseiket árnyalják. Ezzel az olvasók számára lehetővé teszik, hogy egy szélesebb spektrumú értelmezés-sor kerüljön egy gyűjtésbe.

A kötet erénye, hogy nem igyekszik sem egyoldalúságra, sem kizárólagosságra, mégis fejezetbe rendezett összesen tizenkét elemző írást vonultat. Az első nagy fejezetben a felnőttoktatást befolyásoló kontextusokat érintik speciális témák, illetve az ezeket kiegészítő korábbi publikációk rövid kivonatai, hogy az olvasó jobban értse és megértse a témákat és azok összefüggéseit. Ugyanakkor érdemes itt azt is leszögezni, hogy a második fejezetben a felnőttoktatás sajátos kontextusokban való megnyilvánulását vonultatják fel kapcsolódó tanulmányaikkal, elemzéseikkel szerzőik.

Az első fejezetben kapott helyet Sava, Nuisl és Lustrea közös írása a felnőttkori tanulás és a felnőttek oktatásának európai perspektíváiról, mely alapos és részletező elemzés a vonatkozó európai trendekről és az ezek tekintetében jelentkező kutatási irányokról. Németh az Európai Unió felnőtt-tanulási szakpolitikájának negyedszázados evolúcióját tekinti át és értékeli annak hatékonyságát. Arnold elemzése a felnőttek oktatásába megjelenő tanulás-tanítás folyamatát vizsgálja, Boffo és Gioli pedig a felsőoktatásban megjelenő hallgatóknak a munka világába való integrációját elemzi. Pejatovic és Mihajlovic a felnőttek számára nyújtott életvezetési tanácsadás és útmutatás szerepeit tárja fel, míg Lattke egy a felnőttoktatói professzió terén folytatott kutatást elemez kellő alaposággal.

A második fejezetben kapott helyet a Barcelonai Egyetem kutatóinak elemzése a tanulás és az aktív állampolgárság összefüggéseiről. Gedviliené és Tamoliuné a felnőttek kulcskompetenciáival kapcsolatos elméleti és gyakorlati orientációkról értekezik, Bárta és Smideková a nem-formális tanulás és a tanulási mobilitás összefüggéseit igyekeznek feltárni. Ugyanitt Terzaroli és Tomei a felsőoktatási környezetben zajló tapasztalati tanulás szerepére fókuszálnak. Duvekot az előzetes tudás validációjának kihívásait tárja fel a portfóliókészítés tükrében. Végül Grosseck és Malita az ún. *Social Media*-nak a tanulásra gyakorolt szerepére mutat rá.

A kötet jellemzője, hogy abból remek módon megismerhető néhány valóban jelentős felnőttoktatási és –képzési kutatási trend, egyúttal azok a nemzetközi mozgások is, melyek elsősorban a felsőoktatási környezetre jellemző projekt-alapú kutatási és fejlesztési kollaborációkat jellemzi, nem kizárólag a téma szempontjából releváns gyakorlatok és szakpolitikák elemzése tekintetében, de az elméleti orientációk képviselésével egyaránt.

Forrásjegyzék: Sava, Simona – Novotny, Petr (eds.) *Researches in Adult Learning and Education: the European Dimension* Firenze: Firenze University Press, 2016. (Studies on Adult Learning and Education; 6.) ISBN 978-88-6453-424-4 (print)

A felnőttképzési professzió nemzetközi kontextusai. Ismertető Egetenmeyer – SchmidtLauff – Boffo (szerk.) *Adult Learning and Education in International Contexts: Future Challenges for its Professionalisation* c. kötetéről

2017 nyarán jelent meg a németországi Peter LANG kiadó gondozásában az ERASMUS+ COMPALL projekt programjához kapcsolódó gyűjteményes kötet, melyben a 2016. évi ún. Winter School programban részt vevő oktatók, kutatók és hallgatók az általuk gondozott felnőttoktatás-kutatási témában folytattak elemzéseket és ezek rövid, összefoglaló írásai kerültek egy kötetbe. A kötet ugyanakkor azt is jelezni kívánja – s erre Bernd Käßlinger professzor előszava egyértelműen reflektál –, hogy a felnőttoktatásnak, mint professzióknak az evolúciója egy ma is zajló folyamat, melyet világosan jeleznek a felnőttoktatáshoz és képzéshez kapcsolódó olyan alap-tevékenységek, mint a menedzsment, a tervezés, a tanácsadás és a tanítás. Noha az a kérdés, hogy fontos-e, hogy a felnőttoktatás és –képzés professzióvá váljon ma is vitákat generál, mivel a felnőttoktatási tevékenységet még számos tényező választja el attól, hogy professzióként tekintünk rá. Egyúttal e rögzös folyamat zajlik, sokan a tanuló-központúság elvesztését látják benne, míg mások nélkülözhetetlennek tartják ahhoz, hogy társadalmi elismerést vívjon ki magának e tevékenység.

A professzió problematikát egyúttal nem érdemes idealizálni sem, mert nem önmagában jelentős, hanem a téma tudományos, valamint szakmai és gyakorlati kontextusában. A kötet éppen ezen diskurzushoz járul hozzá azzal, hogy a professzió-fejlesztés lehetőségeit és az abban rejlő minőség-orientációt feltárja a felnőttek tanítása és tanulása összefüggésében. Ezért is lényeges, hogy a kötet összegyűjtötte a 2016. évi würzburgi Winter School műhelymunkáiból származó minőségi írásokat, melyek remekül reprezentálják a felnőttek oktatásának és tanulásának sokféleségét, illetve az életen át tartó tanulási felfogások nemzeti és nemzetközi trendjeit. Ugyanakkor fontos leszögezni, hogy a kötetbe bekerült írások zöme az összehasonlító felnőttoktatási kutatások elveit és szabályait követi, mivel a szerzők az adott témához igyekeztek felvonultatni országuk, térségük/régiójuk jellemzőit.

Az elemzések gyűjteménye három fejezetre tagolódik, ezek közül az első nem meglepő módon a szakpolitikai témakört taglaló, arra reflektáló elemzéseket tartalmaz, mely közvetlen módon hat a professzió-felfogásokra és orientációkra. Ugyanakkor megfigyelhető e területen egy olyan trend is – ez is visszaköszön az írások között, hogy a még formálisan demokratikusan működő állam sem feltétlenül kiegyensúlyozott partnere a felnőttoktatási innovációknak, amennyiben azok autonóm módon nem engednek az állam számára adott helyzetben akár domináns szerepet a képzési célok, fejlesztési irányok meghatározásában. A második fejezet írásai a professzió-fejlesztés kereteit, rendszerét vizsgálják annak igényével, hogy az egyes országok gyakorlatai mélyebb megismerésével kibontható egy alkalmazható keretrendszer a felnőttoktatási professzió rendszereként.

A harmadik és egyen utolsó fejezet pedig a professzió-fejlesztés sajátos dimenzióit bemutató írásokból álló gyűjtés. Felfogásom szerint a Würzburgi Egyetem által kezdeményezett ún. Winter School és annak intenzív kutató és fejlesztő munkája jelentős lépésekkel járul hozzá ahhoz, hogy a nemzetközi egyetemközi partnerségben folyó összehasonlító elemzések és szakpolitikai tanulmányok révén modern és innovatív, tehát a megváltozó felnőtt-tanulási igényekre hatékonyan reflektálni képes felnőttoktatási rendszerek fejlődjenek európai partnerségben. Ennek példája a COMPALL projekt és annak a Peter LANG kiadóval megjelent kiadványa a *Kiadó Pedagógiai, Andragógiai és Gerontológiai Tanulmányok/Studien zur Pädagogik, Andragogik und Gerontagogik* c. sorozatának 67. sz. köteteként.

Forrásjegyzék: Egetenmeyer, Regina – Schmidt-Lauff, Sabine – Boffo, Vanna (eds.) *Adult Learning and Education in International Contexts: Future Challenges for its Professionalisation* Frankfurt am Main:

Peter Lang, 2017 (Studies in Pedagogy, Andragogy and Gerontagogy, Volume 69.) ISBN 978-3-631-67875-6 (Print)